

Caetera vero sunt alterius loci (¹). Quare nihil aliud iam superest ad praesentis quaestionis complementum, nisi observatio quae-dam, per se quidem plane obvia sed adversus hodiernos nova-tores quam maxime attendenda.

THESIS XIV.

Materiale fidei theologicae obiectum quod a Deo re-re-latum, ab infallibili Ecclesia proponitur, non in verbis, sed in sensu qui verbis subest consistit, nec alia de causa Ti-motheum Apostolus monet ut formam habeat sanorum ver-borum quae ab ipso audierat per multos testes, nisi quia haec ipsa sanorum verborum forma ad genuinum sensum constanter atque invariabiliter retinendum quam maxime confert. Quisquis autem dicit sensum illum quem in suis definitionibus suaque articulorum fidei propositione intel-ligit Ecclesia, non esse incommutabiliter verum, sed talem cui sensus alias secundum progressum scientiae potuerit aut possit aliquando substitui, haeretico fallitur spiritu.

Circa medium saeculi XIX prodiit, auctore Antonio Gunther (cui viam aperuerat Georgius Hermes a Summis Pontificibus Gregorio XIV et Pio IX iteratis vicibus condemnatus), novus quidam modus intelligendi progressum in cognitione veritatis revelatae. Qui quidem modus sic compendiose expositus invenitur in appendice ad acta et decreta Concilii Vaticani (²): « Dicunt intelligentiam dogmatum esse variam diversis aetatibus pro di-verso statu scientiarum philosophicarum; in apostolis intelligi-entiam fuisse non quidem falsam, sed imperfectam; in SS. Patribus fuisse perfectiorem quam in apostolis, sed tamen longe remotam a sua ultima perfectione; nunc vero per veram

(¹) Infra, ubi de iis quae fidei opponuntur.

(²) Collectio Lacensis, Tom. 7, annot. 24 in primum schema Constitutionis de doctrina catholica.

« philosophiam et in hac luce scientiarum recentioris aetatis, ad plenum intellectum veritatum revelatarum pervenientum esse. « Huiusmodi autem profectum non solum haeretici adstruunt, « qui infallibilitatem Ecclesiae negant; verum etiam admittendo infallibilitatem, sed eam non recte interpretando, error indu-citur. Affirmatur enim munus Ecclesiae infallibilis sub assi-stentia Spiritus Sancti eo tandem spectare, ut inter varias sententias de sensu dogmatis illa praevaleat quae pro tali tempore sit *aptissima*. In qua sententia ita per Ecclesiae definitionem praevalente concedunt semper esse *aliquam veritatem*, sed non ideo veritatem simpliciter, et totam veritatem; « atque ideo progressu temporis pro alio ulteriori stadio scien-tiarum necessariam reddi definitionem perfectiorem, quia illa prior huic posteriori stadio scientiae iam apta non est. Sic, aiunt, saeculo V excludenda erat *separatio* duarum personarum hominis Iesu et Filii Dei; damnatio vero huius separationis, *iuxta psychologiam huius aetatis*, includebat unitatem personae Christi, et ita definita est una hypostasis seu persona in duabus naturis. At iuxta veram philosophiam nostrae aetatis, inquiunt, iam intelligi debent duae personae, divina et humana, perma-nentes in ipsa unione; et ideo intelligendam esse non unitatem *realem* personae Christi, qualis hactenus intelligebatur, sed unam personam compositam ex duabus personis. Si autem quaeritur, cur Spiritus Sanctus non docuerit Ecclesiam quod illius temporis philosophia non docuit, respondent Spiritum Sanctum paulatim inducere in omnem veritatem, sicut trinitas perso-narum non iam per Moysen, sed in N. T. demum revelata est, et sicut Christus ipse dixit: *Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo*. Haec itaque habebat Guntheri error qui a Patribus Vaticanis, Sess. 5, can. 3 de fide et ratione, anathematizatus est sequentibus verbis: *Si quis dixerit fieri posse ut dogmatibus ab Ecclesia propositis, aliquando secundum progressum scientiae sensus tribuendus sit alius ab eo quem intellexit et intelligit Ecclesia, anathema sit*. Et huius anathematis rationes multiplici ex capite constant.

Primo opinio ista renovat sensu inverso haeresim Ianse-nistarum de obscuratione veritatum in Ecclesia. Nam Iansenistae

dicebant, postremis hisce saeculis sparsam esse generalem obscurationem super veritates gravioris momenti, spectantes ad religionem, et quae sunt basis fidei et moralis doctrinae Iesu Christi (¹), defectionem in Ecclesia adstruendo, utique a lumine ad tenebras, et a veritate ad errorem. Hic e converso asseritur continuus progressus a tenebris ad lumen, et a partiali errore ad ampliorem veritatem. Sed utrumque aequaliter est contra verbum Domini dicentis: *Ego vobiscum sum omnibus diebus, et rursus: Ecclesia Dei vivi quae est columna et firmamentum veritatis.*

Secundo opinio ista doctrinam fidei transmutat in quoddam veluti philosophicum inventum quod humanis ingenii proponitur perficiendum. Atqui, apostolo teste, fidei doctrina quam Deus revelavit, nihil est aliud nisi divinum depositum quod Christi sponsae traditum est fideliter custodiendum. « *O Timothee*, inquit, « *depositum custodi, devitans profanus vocum novitates. O!* Exclamatio ista et praescientiae est pariter et charitatis. Praevidebat enim futuros, quos etiam praedolebat, errores. Quis est hodie Timotheus nisi vel generaliter universa Ecclesia, vel specia liter totum corpus praepositorum, qui integrum divini cultus scientiam vel habere ipsi debent vel aliis infundere? Quid est *depositum custodi?* Custodi inquit, propter fures, propter inimicos, ne dormientibus hominibus, superseminent zizania super illud tritici bonum semen quod seminavit Filius hominis in agro suo. *Depositum*, inquit, *custodi*. Quid est *depositum*? Id est, quod tibi creditum est, non quod a te inventum; quod accepisti, non quod excogitasti; rem non ingenii, sed doctrinae, non usurpationis privatae, sed publicae traditionis; rem ad te perductam, non a te prolatam, in qua non auctor debes esse, sed custos, non institutor, sed sectator, non dicens, sed sequens. *Depositum*, inquit, *custodi*; catholicae fidei talentum inviolatum illibatumque conserva. Quod tibi creditum, hoc penes te maneat, hoc a te tradatur. Aurum accepisti, aurum redde; nolo mihi pro aliis alia subiicias; nolo pro auro aut impudenter plumbum aut fraudulenter aeramenta supponas;

(¹) Bulla *Auctorem fidei*, Prop. I.

« nolo auri speciem, sed naturam plane. O Timothee, O Sacerdos, O Tractator, O Doctor, si te divinum munus idoneum fecerit, ingenio, exercitatione, doctrina, esto spiritalis tabernaculi Beseleel, pretiosas divi dogmatis gemmas exsculpe, fieri deliter copta, adorna sapienter, adice splendorem, gratiam, venustatem. Intelligatur te exponente illustrius, quod ante obscurius credebatur. Per te posteritas intellectum gratuletur quod ante vetustas non intellectum venerabatur. Eadem tamen quae didicisti doce, ut cum dicas nove, non dicas nova (¹) ».

Tertio opinio ista nihil continet minus quam disertam negationem infallibilis magisterii in Ecclesia. Neque enim est hoc magisterium ad mortuas formulas edendas, quibus pro successione temporum oppositi sensus possint accommodari, sed est magisterium vivens a quo non vacua aut aenigmatica aut amphibologica emanant vocabula, bene vero revelatae res edocentur, determinataeque sententiae credendae proponuntur. Unde vel fallibile est hoc magisterium, vel id ipsum per assistentiam Spiritus Sancti effici dicendum est, ut quibuslibet definitionibus eius nihil unquam subsit quod non sit obiective revelatum et immutabiliter verum. Quamvis enim fieri possit ut dogma prius directe explicatum et definitum sub uno conceptu in oppositione ad certum aliquem errorem, postea directe declaretur et definitur sub alio conceptu adversus errorem alium forte priori contrarium, fieri tamen nunquam poterit ut conceptus prior non maneat in omne tempus infallibiliter verus, constanterque credendus tanquam divinitus revelatum dogma. Ita exempli causa, postquam definitum est unam esse personam Christi, eamque divinam, et hominem Christum non esse aliam distinctam a Deo Verbo personam, non potest quovis tempore sequenti inveniri verum, et ut tale admitti, quod alia sit persona Deus Verbum, et alia distincta hic homo Iesus, quomodocumque personae duae inter se unitae intelligantur. *Manet enim verbum fidei in aeternum*, ait Athanasius de definitione Nicaena, epist. ad Afros n. 2. Alias

(¹) Vincentius Lirinensis, Commonit. I, cap. 22.

infallibilitas Ecclesiae tam in docendo quam in credendo, funditus evertitur ⁽¹⁾.

Quarto denique opinio ista restringit exercitum magisterii ecclesiastici ad solemnes definitiones, de quibus solis videtur esse sollicita, cum tamen infallibilis propositio regulae credendi sit per prius in ordinaria, indesinente, et inde ab origine nusquam cessante praedicatione totius Ecclesiae per orbem dispersae ⁽²⁾. Haec porro ordinaria praedicatio quae definitiones Conciliorum eadem ipsissima infallibilitate et antecedit et subsequitur semper, multo adhuc magis excludit possibilem indeterminationem sensus quoad dogmata proposita. Hinc si determinatus ille dogmatum sensus incommutabiliter verus non esse edicitur, eo ipso assertur Ecclesiam aut esse aut posse esse magistrum erroris sicut omnes haeretici dicunt. Rectissime ergo Synodus Vaticana Gutherianum commentum solemniter anathematizavit.

Nunc autem idem illud commentum hisce nostris diebus a nonnullis de nascente schola eorum qui Protestantium vel quorumlibet heterodoxorum humiles se exhibere solent pedissequos, docilesque discipulos, de novo instauratur. Quos haeretico spiritu falli, ex dictis apertum est. Et dico falli, id est decipi, utique ex levitate et citra sufficientem advertentiam, quoniam formalis saltem haereseos crimen ab eis aequum est propulsare ⁽³⁾. In-

⁽¹⁾ Ita fere Card. Franzelin, de Tradit. Thes. 25.

⁽²⁾ Cf. tractatum de Ecclesia, Thes. 18 § 1.

⁽³⁾ Idem ipsi homines sunt qui contra theologiam scholasticam debacchari non cessant, et ex hoc theologiae contemptu ad quaslibet temeritates paulatim descendunt, omni vento doctrinae circumducti, instar navis gubernaculo et anchoris destitutae. Idem quoque sunt qui modernorum errorum confutationem continuo in ore hahent, nihil aliud in doctrina sacra praeter humanarum opinionum recensionem et qualemcumque redargutionem perspicentes, quasi doctrina sacra quae rerum divinarum scientia est, non esset propter se expetenda, et per se digna quae colatur, praecisione quoque facta a quibuslibet erroribus modernis. Sed hoc interim omissio, duo sunt quae non inutiliter eis in memoriam revocarentur. Primo, quod ad confutandos sicut oportet errores modernos, maxime essentialis conditio est, ut quis in seipso tutus sit ab erroribus modernis, itemque ut defendendae veritatis notitiam sit asse-

terim vero, ab eiusmodi via diligenter cavebit quisquis resperxerit ad lucernam lucentem in caliginoso loco : « Sacrorum quoque dogmatum is sensus perpetuo est retinendus, quem semel declaravit Sancta Mater Ecclesia, nec unquam ab eo sensu, altioris intelligentiae specie et nomine, recedendum. Crescat igitur et multum vehementerque proficiat, tam singulorum quam omnium, tam unius hominis quam totius Ecclesiae, aetatum et saeculorum gradibus, intelligentia, scientia, sapientia; sed in suo duntaxat genere, in eodem scilicet dogmate, eodem sensu, eademque sententia ⁽¹⁾ ».

Et sic explicit prima quaestio de obiecto fidei, quod in sensibus et sententiis, non autem in materiali involucre verborum reponitur. Sequitur iam apud S. Thomam, de actu fidei consideratio.

QUAEST. II-III.

DE ACTU FIDEI

« Deinde, inquit, S. Thomas, considerandum est de actu fidei, et primo de actu interiori, secundo de actu exteriori ». Sed de actu exteriori qui est fidei confessio, sufficienter dicitur in theologia morali. De ipso autem interiori actu quintuplex consideratio esse debet. Primo quantum ad eius essentiam (art. 1). Secundo quantum ad resolutionis modum (art. 2). Tertio quantum

cutus, et ea polleat mentis disciplina quae hominis Dei seu sacri ministri propria est, iuxta illud Apostoli 1 Tim. IV-16: *Attende tibi et doctrinae: hoc enim faciens et te ipsum salvum facies et eos qui te audiunt,* ac rursus 2 Tim. II-15: *Solicite cura te ipsum probabilem exhibere Deo operarium recte tractantem verbum veritatis.* Secundo, quod magnum sane et omnino necessarium est confutare errores modernos, sed multo adhuc magis, non facere errores modernos: quibus scilicet confutandorum errorum cumulum adaugeas, et quidem peioribus ac periculosis quam illi esse poterant ad quorum curationem imperitus medicus accedebas.

⁽¹⁾ Vatican. cap. 4 de fide et ratione. in fine.

ad praeivum iudicium credibilitatis (art. 1 ad 1um). Quarto quantum ad proprietates (art. 9-10, et Q. 4. art. 8). Quinto demum quantum ad ea in quae debet de necessitate salutis explicite ferri (art. 5-8). — Doctrina autem de essentia actus fidei sequenti propositione constat.

THESIS XV.

¶ Actus fidei ad salutem necessariae est actus non ad voluntatem, sed ad intellectum elicitive pertinens, et non consistit in fiducia qua unusquisque sibi applicat promissiones divinas de remissione peccatorum, sed in assensu firmo quo a Deo revelata vera esse credimus, propter solam auctoritatem Dei revelantis qui nec falli nec fallere potest.

§ I.

Circa essentiam actus fidei duae sunt principales errantium classes. Una est eorum qui fidei actum ad ordinem scientiae reducunt. Initiatorem habuerunt saeculo XIII Raymundus Lullus, cuius positiones ab Alexandro IV et Gregorio XI damnatas (¹), hac nostra aetate sub alia forma renovaverunt Hermes, Froschammer, aliique rationalismo plus minusve infecti auctores. « Rationalistae loquuntur et ipsi de fide religiosa, sed fidem cuius motivum sit auctoritas Dei revelantis, nullam possunt admittere, cum ipsam Dei locutionem seu revelationem negent. Unde nomine fidei generatim non aliud intelligunt quam rationalem scientiam rerum ad Deum et ad religionem pertinentium. Pro diverso autem modo quo scientiam constituunt, etiam fidem religiosam solo nomine retento alii aliter concipiunt (²). Verum

(¹) Denzinger, n. 474, seq.

(²) Pro aliis fides est quidam sensus dependentiae qui cum rationali natura cohaerens, dicitur esse unica essentialis nota verae religionis. Pro aliis est mentis assensus in ea quae non immediate, sed solum mediante demonstratione, vera intelliguntur. Pro Kantianis est idearum religiosarum approbatio propter exigentiam practicam vitae moralis. Cf. Franzelin, App. ad tractatum de Tradit. cap. 2, Coroll. 2.

« hac quoque in fundamentali notione fidei, derivatio aliqua doctrinae a rationalismo ad semirationalismum locum habuit. Semirationalistae docent, omnem firmam persuasionem de Deo et de rebus divinis esse fidem illam propriam dictam a qua fidibus denominantur, etiamsi veritas teneatur solummodo propter perspectum intrinsecum nexum idearum. Imo dicunt, sensu subtilissimo fidem esse ac dici debere ex. gr. cognitionem existentiae Dei, ad quam ex consideratione huius universi perveniat ». Ita annotatio 14^a in primum schema Constitutionis de doctrina catholica, Vaticanorum Patrum examini propositum (¹).

Porro huiusmodi errores ab ipsa Vaticana Synodo reprobati, cap. 2 de fide (²), nonnisi indirecte et in obliquo attinguntur per praesentem propositionem, quoniam ex antea dictis de obiecto fidei, satis superque videntur exclusi. Re enim vera, semel ac admittitur fidei actum ad intellectum pertinere, et in quodam mentis assensu consistere, tota pro nunc cum heterodoxis controversia reducitur ad eam quae est circa obiectum, et praesertim circa obiectum formale seu motivum assensus, ut supra, Thes. 9 § 1. Et quia non oportet rem actam iterum ad trutinam revocare, ideo ab ulteriori demonstratione supersedendum.

Iuvabit tamen aliquid hic obiter observare quoad genesim haeresis semirationalistarum, quae eo periculosior invenitur, quod independentiam rationis simul cum existentia divinae revelationis conciliare tentat. Nimurum totius erroris radix est in praedicta rationalistica conceptione actus fidei, cui non iam divinam auctoritatem motivum unicum assignant, sed imo motivum predominans ac supremum praestituunt rationem scientificam, quaecumque tandem illa sit, juxta varios modos quibus pro arbitrio scientiam definire placet. « Si exclusa falsa credulitate, inquit Hermes, Introd. philos. ad theol., velimus fidem definire, dicendum est fidem esse in nobis statum certitudinis seu per-

(¹) Collect. Lacens. Tom. 7, pag. 527.

(²) « Si quis dixerit, fidem divinam a naturali de Deo et rebus mortalibus scientia non distingui, ac propterea ad fidem divinam non requiri ut revelata veritas propter auctoritatem Dei revelantis credatur, anathema sit ».